

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

mpkslas — menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985
BIRŽELIO MĖN. 1 d. / JUNE 1, 1985
PART TWO — Nr. 107(22)

Šiame numeryje:

„Drauga“ išleidusios ir išlaikiusios versmės.
Pokalbis su „Pabudimo“ režisiere Linda Pakri.
Naujosios lietuvių kompozitorių muzikos koncertas.
Vakaronė su Julija Švabaite-Gyliene.
Apie Algimanto Mackaus „Augintinių žemę“.
Nuotykių romanas „Susitikimas prie Katedros“.
Iš Adomo Mickevičiaus poezijos.
„Lietuvos Metrika“
Audronės Gaižiūnienės recitalis.
Ieškojimas Stanulio tapyboje.
Nuomonės ir pastabos.
Naujos knygos „Draugo“ knygyne.

Kertinė Parastė

„Drauga“ išleidusios ir išlaikiusios versmės

Kun. Kęstučio Trimako žodis Eucharistijos pamaldose, švenčiant „Draugo“ 75-rių metų sukaktį Šv. Antano parapijos bažnyčioje, Cicero, Illinois, 1985 m. gegužės mėn. 19 d.

Jėzus, pakėlęs akis į dangų, meldėsi: „Sventasis Tėve, išlaikyk išlikimus savo vardui visus... kad jie būtų viena, kaip ir mes... Aš jiems perdaviau Tavo žodį... Pašventink juos Tiesai! Tavo žodis yra Tiesa...“ O savo mokiniams Jis tarė: „Jau nebevedinu jūsų tarnais... Jus aš laikau draugais...“
(Jon 17, 1-17; 15, 15)

Ten tame būry buvo tinklų nebeturį keli žvejai, muitininkas be drachmų maišelio ir dar pora kitų nereikšmingų, pusiau bevadžių žmogystų. Ir Jis su jais. Nieko daugiau.

Betgi tie nereikšmingieji jau buvo pradėję suprasti: kai Jis tik norėjo ką svarbaus įvykdyti, savo akis Jis keldavo į dangų. Tada pats Dangus paliesdavo žemę. Neregų akyse pasirodydavo saulė. Beprasimiai Jo žodžius rasdavo prasmę. Benamiai pasijusdavo atradę savo vietą visoje. O bevadžiai būdavo pavadinti tokiais vardais, kurių igyvendint nepakadavo jų viso gyvenimo ir reikėdavo jiems paties kreipti žvilgsnį į dangų, kad pats Dangus padovanotų naujus jų vardus sukaupę pažada.

Toks svarbus momentas, matyti, buvo atėjęs. Jis pakėlė akis į dangų. Ir tarė: „Tėve, pašventink juos Tiesai...“ Tada nuleidęs akis, savo žvilgsniu ir žodžiais jis palietė kiekvieną iš jų: „Aš jus daugiau nebevedinsiu tarnais. Jūs esate mano draugai“.

Ir taip keli bevadžiai įgijo vardą: Jo draugai. Nuo dabar jie neberims. Tiesa buvo juos beatrandanti, juos besventinanti. Tiesa juos pavadino jų tikraisiais vardais — tokiais, kurių igyvendinti nepakaks jų viso gyvenimo ir — nori nenori — reikės žiūrėti į dangų, kad ten galutinai taip juos pavadintų pati amžinoji Tiesa. Taip, tai buvo Tiesos reikalas. Ne tos, kurios jie ieškojo ir nerado, bet Tos,

kuri jų ieškojo ir atrado. Žmogum tapus Tiesa žmonės darė savo draugais.

1909-tieji metai, liepos dvyliktoji... Wilkes-Barre, Shenandoah, Scranton... Nėdelis keliolikos puslapių laikraštukas... Vėžamas, išnešiojamas pasiekia kukliuos namuos, palėpėse ir rūsiuose prisiglaudusius, pusiau bevadžius žmones. Nemaža jų retai kada saulė mato, dienomis po žeme tuneliuose kasdami juodas anglis.

Ir štai dabar jų rankose — laikraštis... jiems. Pirmo puslapio viršuj, didelėm raidėm — DRAUGAS, katalikiškas laikraštis, pašvestas Amerikos lietuvių katalikų reikalams. Toliau — pasveikinimas.

Senoji musu motinele, Tiek amžių vargus Lietuva, Jau galvą iš miegu pakele, Ir darbu knibžda jos dirva.
Ten viskas auga ir atgija... Jiegu neilstančiu krūva I vieną telkiasi draugiją, O josios vardas Lietuva!

Tėvynė toli... Už tūkstančių mylių, bet pirma, įkvėpanti ir visus jungianti mintis yra apie ją. Ji pati dar neatgavus nepriklausomybės, bet per Atlantą pasiekia žinios, kad ji kelias, bruzda ir telkiasi „i vieną... draugiją“. Ir tai už jūrių-marių svetimų žemėję esantiems lietuviams duoda akstiną taip pat bruzdėti ir burtis.

Grazu žiuret i mus' tėvynę Iš tolo — mums, jos išieiviams, Kurie svetimtaučius pažinę, Paveizdan stato lietuviams.

Bet broliai mus' anapus juriu Jau visame pranoksta mus: Mės jaučiamės esą už duriu, Nors matome svetimtaučius.

Žvilgsnis į tėvynę...

Pokalbis su „Pabudimo“ režisiere Linda Pakri

Arts Club teatras New Yorke gegužės 31 — birželio 23 d. stato Antano Škėmos pjesę „The Awakening“ (Pabudimas). Spektaklio režisierė Linda Pakri šia proga atsakė mūsų bendradarbio klausimus.

— Kodėl pasirinkot „Pabudimą“? Kuomi ši pjesė Jus patraukė?

— Mano akimis, „Pabudimas“ klasikinė drama. Veikėjai „pabunda“, kiekvienas savaip atrasdami, pažindami save praėjusių įvykių kontekste. Todėl „Pabudimo“ režisavimas man toks jaudinantis projektas. Be to, New Yorkas, tai tarptautinė bendruomenė, jo publika atvira įvairių šalių kultūroms. Kadangi Pabaltijo šalių dramatinė literatūra New Yorke nelabai žinoma, aš manau, kad „Pabudimas“ inėš naujų elementų į „off off-Broadway“ aplinką.

— Supažindinkit mus su savo aktoriais, dailininku, vertėjais.

— Štai veikėjai: Arūnas Čiuberkis (lietuvis), Colleen Gallagher (airė), Marshall Hambro (Amerikos žydas), David Newer (amerikietis),

Paul Taylor Robertson kanadietis). Pastarasis mano vyras ir vaidino Pijų „Pabudimo“ pastatyme Toronto mieste.

Nors „Pabudimą“ pastaciau angliskai Toronte 1981 metais, naudodama Kristinos (Škėmaitės) Snyder vertimą, mes jautėm, kad reikia naujo vertimo ir pradėjom dirbti prie jo 1984 metų gruodžio mėnesį. Šio naujo varianto vertėjų kolektyvą sudaro Arūnas Čiuberkis, Paul Taylor Robertson ir Linda Pakri. Mes drauge mėginome sukurti „sceninę“ kalbą, t.y., versti visad turint omenyje gyvą žodį, ypač atsižvelgiant į ritmą ir kadenciją aktorius požiūriu bei į dabartinei Manhattano publikai labiausiai prieinamą kalbą (idiomas, frazeologiją).

Mūsų dailininkas Tyler Smith, sukūręs puikų sceno-vaizdį dviem Arthur Schnitzlerio vienaveiksmiams, kuriuos mudu su vyru prieš metus pastatėm 18th Street teatre, Manhattane. (Taip pat susilaukėm daug pagalbos iš vietinių estų ir lietuvių.)

— Papasakokit apie savo teatrinę karjerą ir savo kelią į New Yorko sceną.

— Gimiau ir augau Londo-

Režisierė Linda Pakri

Nuotrauka Paul T. Robertson

ne, Anglijoje, estų imigrantų šeimoje. Namuose kalbėjom estiškai ir savo pirmą teatrinę patirtį įsigijau estų scenoje. Paskui emigravome į Kanadą, kur baigiau dramos kursą Toronto universitete. Stačiau Witkiewicziaus, Gombrowicziaus, Kopito, Ibseno ir kt. veikalus. 1979 metais apsilankiau Estijoje, susipažinau su keliais drama-turgais, ir su saviveiklininkais pastaciau tris pjeses, įskaitant Paul-Eerik Rummo.

1981 metais persikėliau į New Yorką su Kanados tarybos (Canada Council) stipendija studijuoti teatrą už Kanados sienų. Besikalbant su garsiojo avangardinio teatro La Mama (kuriam Jonas Jurašas pastatė savo „Makbjetą“ — Red.) direktore Ellen Stewart, paminėjau, jog aš estė; ji tuoj paklausė, ar aš žinau Paul-Eerik Rummo. Aš atsakiau — taip — ir mano karjera tuoj šoktelėjo į priekį. Kaip režisieriaus padėjėja, stačiau tris spektaklius La Mamoje. Su vyru persikėlėme į New Yorko pietryčius ir nebegrįžome į Kanadą.

— Toronte mėginote atrasti sceną Pabaltijo dramai. Ką ten patyrėte?

— Iš diskusijų su draugais latviais ir lietuviais gimė Pabaltijo teatro festivalio idėja, kuri įsikūnijo 1981 metais. Mes sudarėme plačią organizacinę grupę, kuri rūpinosi lėšų telkimu, scenos darbu ir reklama. Paramos gavome iš įvairių Toronto pabaltiečių verslininkų. Talkininkavo studentai ir šiaip teatro mėgėjai. Mūsų „Gintaro šviesų teatras“ pastatė esto Elmar Maripuu „Mirštančios planetos fantazijas“, latvio Anslavo Eglicio „Mari ir Baiba“ ir (mano režisuotą) Antano Škėmos „Pabudimą“. Pasiekėme vieną savo svarbiausių tikslų — mūsų spektaklius aprašė abu

svarbieji Toronto kritikai ir spaudoje pasirodė labai daug informacijos apie Pabaltijo šalis. Ir kanadiečių, ir pabaltiečių publika reagavo entuziastingai.

— Jei būtumėt likusi Toronte, būtumėt ir toliau puoselėjusi Pabaltijo dramą. Ar panašių planų turite ir New Yorke?

— Praėjo kiek laiko, kol aš susiorientavau naujoje teatro bendruomenėje. Aš inkorporavau savo teatro trupę (Arts Club Theatre, Inc.) ir pastaciau keletą spektaklių. Atstatyti ryšį su Pabaltijo drama ir pabaltiečiais truputį sunkiau, bet aš tikiuos, kad „Pabudimas“ užmegs naujas sąjais ir kad atsiras daugiau Pabaltijo pjesių vertimų ir pastatymų. Mane labai masina pabaltiečių vertėjų ir režisierių branduolio idėja ir aš, kiek galėdama, žengiu ta linkme.

— Kokie Jūsų mėgiamiausi spektakliai ir režisieriai?

— Man didžiausią įspūdį padarė Sondheimio „Sweeney Todd“ ir beveik visi Royal Shakespeare Co. spektakliai (ypač „Nicholas Nickleby“). Režisieriaus profesinis sugebėjimas geriausiai pasireiškia, kuriant ansamblinę vaidybą, ir todėl tie du spektakliai mane labiausiai įkvėpė. Taip pat labai patiko japono Suzuki pastatytos „Trojietės“, Peter Brook „Carmen“ ir Theatre de Soleil ansamblio pastatymai. (Su Suzukio ansambliu Jonas Jurašas Japonijoje pastatė Čechovo „Tris seseris“ — Red.)

— Planai ir svajonės?

— Tobulinti savo režisūrinį meną ir amatą. Teatro pagalba geriau suprasti žmoniją ir ugdyti žmonijos susipratimą. Skatinti tarptautinius kultūrinius mainus teatro keliu ir toliau įscenizuoti vaidinimus.

Kazys (David Newer) ir Elena (Colleen Gallagher) tariasi prieš tardymą NKVD kameroje Arts Club Theatre statomame Antano Škėmos „Pabudime“.

Nuotrauka Paul T. Robertson

Įkvėpimas, matant brolių ir sesių darbus tenai... Tada drąsa jungtis, ir burtis, ir leisti laikraštį. Užsimojimas leisti laikraštį pasitinkamas sveikinimu ir linkėjimais.

Jau leisti pradėdame „Drauga“, Tą sunu musu rupeščiū, Tegul jis didis mums užauga, Nors gimęs žemėje svečiu.

Tegul kiekvieno gričių lanko, Ramybę nešdamas visiems: Jis draugas didelio ir menko, Kiekvieną linksmis, stiprins, remš.

Gyvuok tada tu kuoilgiausiai, Tu, drauge ir vadovė mus! Ir platinkis visadaugiausiai, Lai tavo vardas nepažūsi!

J. K.

Draugo vardu paženklin-tas laikraštis. Jo užduotis —

toli nuo tėvynės esančius tautiečius lankyti, džiuginti, stiprinti, remti, ramybę nešti ir „būti draugu didelio ir menko“. Kaina už tai — iš pradžių anglių kasyklose, plieno liejyklose, siuvelyklose sunkiu prakaitu uždirbti centai... Valandos, dienos, metai, metų metai, praleisti prie popieriaus su plunksna rankoj, prie rašomosios mašinėlės, prie spaustuvs mašinų... Dešimtys redaktorių... Simtai, tūkstančiai bendradarbių... Juodais dažais susitupusios spaustuvininkų rankos... Ir tūkstančiai skaitytojų... Žinių godžius jų akys, pažadintos jų mintys, sukelti rūpesčiai, paskatinti žingsniai eiti, rinktis, burtis, dirbti... Kokia gyvenimo, kokia veiklos panorama jam, „Draugui“, lankant tūkstan-

čius lietuvių namų!...

Ir ta dvasia... **Draugo** dvasia, kuri lydėjo, lydi ir lydės rašančius ir skaitančius. Toji dvasia veržėsi iš dviejų versmų. Pirmoji — užsiminta jau „Draugo“ pirmo numerio pirmame puslapyje: „Senoji musu motinele, tiek amžių vargus... į vieną telkiasi draugiją, o josios vardas Lietuva“.

Saknys tėvynėje. Tad ir dvasios versmė tėvynėje... Broliškas ir seseriškas rūpestis viens kitu. O tuo „broliai mus' anapus juriu jau visame pranoksta mus“. Įkvėpimas ir pastiprinimas ateina iš pačių stipriausių „už anapus jurių“... Anuomet — Maironis, Basanavičius, Kudirka... Dabar — Petkus, Sadūnaitė,

(Nukelta į 2 psl.)

THE AWAKENING

ARTS CLUB THEATRE PRESENTS
A PLAY BY ANTANAS SKEMA

MAY 31-JUNE 23/WED.-SUN. 7:30 P.M.
COURTYARD PLAYHOUSE, 39 GROVE ST.
(ONE BLOCK WEST OF SHERIDAN SQ.)

RESERVATIONS: (212) 673-5636 \$8.00/TDF +
DIRECTED BY LINDA PAKRI

WITH: ARUNAS ČIUBERKIS, COLLEEN GALLAGHER,
MARSHALL HAMBRO, DAVID NEWER, PAUL TAYLOR ROBERTSON

Nuotykių romanas „Susitikimas prie Katedros“

RŪTA KULIKAUSKIENĖ

Juozas Toliušis. *Susitikimas prie Katedros*. Tolimesni tryliktosios laidos nuotykių. Chicago: Akademinės skaitijos leidykla, 1984. 205 psl. Kaina — 8 dol. Gaunama „Drauge“.

Jau daugiau kaip 20 metų matome laikraščiuose skelbimus, reklamuojančius penkių ar dešimties dienų ekskursijas po Lietuvą. Esame užtenkamai prisiskaitę laikraščių atkarpose apie ekskursantų įspūdžius ar prisiklausę savo draugų ir gimių pergyvenimų po tokios kelionės, jei kartais dar patys nesame jos atlikę.

Tai dar vienas tokios kelionės aprašymas nėra didelė naujiena. Pastaruoju dešimties metų mūsų literatūroje pasirodė keli šios temos variantai. Almeno detektyvas atsilanko iš Lietuvos ir stebi mūsų, emigrantų, gyvenimą. Landsbergio „Onos veide“ stebime moters išgyvenimus ir Lietuvoje, ir Amerikoje, kartu su ja pereidami visus maitinės vargus. Turime Gliaudos vaizduotėje atkurtą dabartinės Lietuvos gyvenimą ir Anatolijaus Kairio jau Amerikoje užaugusį jaunuolį, kuris pirmą kartą aplanko savo tėvų kraštą.

Juozo Toliušio *Susitikimas prie katedros*, tai gal mūsų visų svajonėse išgyventa variacija — dešimties dienų ekskursija atgal į Lietuvą ir susitikimas su jaunystės draugais. Knyga ir pavadinta „Tolimesni tryliktosios laidos nuotykių“. Tai nuotykių romanas, susidedas iš dešimties skyrių, skirtų ypatingos

dešimties dienų kelionės aprašymui.

Bet Juozo Toliušio pergyvenimų ir atsiminimų pynė savo nuostabiais ir iš dalies neįtikėtinais įvykiais toli pralenkia eilinio turistų pergyvenimus. Labai jau siaurose ekskursijos rėmuose autorius, iš dalies grįždamas į praeitį, sugeba parodyti mums daug platesnį Lietuvos veidą, negu tas griežtas turistų nustatytas maršrutas, iš paviršiaus žiūrint, leistų.

Autorius labai taikliai išnaudoja visas turistui pažįstamas ir įmanomas veiksmo galimybes. Įpinta ir pasivaikščiojimas po Vilnių, ir Gintaro viešbutis, ir vienos dienos kelionė į Kauną, ir daug kieno patirta be leidimo kelionė į tėviškę.

Jau pirmam skyrių autorius sudomina skaitytoją, pasidalindamas savo jausmais, kuriuos pergyvena sutikdamas draugus, su kuriais nesimato arti trisdešimt metų. Iš pradžių kalba nesiriša, bet praėjus prisiminimams pralaužia ledus tolimesniam bendravimui.

Praeities atsiminimai, beveik visi iš vokiečių okupacijos metų, ir sudaro bent pusę nuotykių. Autorius gan sklandžiai laviruoja tarp praeities ir dabarties įvykių, gal tik kartais be reikalo klaidindamas skaitytoją, įpindamas dar trečią kategoriją, tai jau visai išsigalvotas fantazijas, kylančias iš Juozo vaizduotės, kaip, pavyzdžiui, Ažuolo ir Rūtos susitikimas prie Ratnyčios tilto.

Jei būtų galima ką prikišti autoriui, tai saiko neišlaikymą. Stipriausia knygos ypatybė, sugebejimas patraukti

Vilniaus Katedros pietinis fasadas, XIV-XVIII a. (archit. L. Stuoka-Gucevičius).

skaitytojo dėmesį stiprių veiksmo pasakojimu, pavirsta ir didžiausiu knygos trūkumu, kai to veiksmo, o ypač visokių sutapimų užtinkame kiekviename skyriuje. Tai iš dalies neišvengiama, norint išnarplioti beveik dešimt painių istorijų. Bet kai vienas netikėtas susitikimas tokioj kelionėj bus suprantamas kiekvienam skaitytojui, trys

tokie sutapimai jau pasirodo neįtikėtini. Autorius turėjo arba apriboti nuotykių skaičių, arba bandyti juos kitaip išspręsti.

Charakterio vystymasis tokiame romane lieka antriniu. Visgi Juozas užtenkamai mus sudomina, kad skaitytojas, užvertęs knygos puslapius, mielai pagalvoja, kad jis norėtų ir toliau išgirsti apie Juozo

nuotykius. Daugiau negalima reikalauti iš nuotykių romano.

Romanas pasiekia pramoginio ar nuotykių romano tikslą — sudominti skaitytoją įvykių pasakojimais. Sklandus stilius ir lengvas žodynas padaro jį tinkamą jaunimui ir senimui. J. A. Markevičiaus iliustracijos gal kai kam atrodys mėgėjiškos, bet tinkamai pavaizduoja romano veiksmą.

Iš Adomo Mickevičiaus poezijos

Pilgrimo daina

Medžiai sauleje atkutę
Žavi vėl kvapu svaigiuoju;
Alma vandenys, lakštutė
Gieda ir žirgeliai groja.

Ko gi man taip liūdna, nyku
Ir pavasaris neguodžia?
Nes širdis našlaite liko,
Nėr išgirst kam mano žodžio.

Priemtoj štai muzikantų
Ties langais gitaros siaudžia,
Bet širdis rimties neranda,
Dainos ašaras išspaudžia.

Savo meilę dainininkai
Graziui damai išdainuoja,
Bet jų džiaugsmas man netinka —
Nėr su kuo dalytis juoju.

Vargo teko daug matyti,
Bet negrįšiu į tėvynę;
Nėr dalios kam išsakyti,
Kapas galas bus kankynei.

Sėdžiu vienas, rymau, žiūriu,
Kaip vėjelis pūkšto žvakę;
Sykais mintys dainą kuria,
Sykais plunksnai dirbti teko.

Ir taip kurias mintys, žodžiai,
Bet kad siela jau našlauja,
Sielvarte tai nepaguodžia,
Ir našlaičių vis daugiau jau.

Žiemos, vasaros prabėga,
Kaip ir audros, gražios dienos;
Skaumas piligrimui lieka,
Kai našlauti turi vienas.

Vertė A. TYRUOLIS

Šiomet sueina 130 metų nuo didžiojo poeto Adomo Mickevičiaus (1798-1855) mirties Konstantinopolyje, kur buvo nuvykęs, tremties keliais bekeliaudamas, organizuoti legiono prieš anų laikų carinį rusų okupantą. — A.T.

Lietuvos Metrika

JONAS DAINAUSKAS

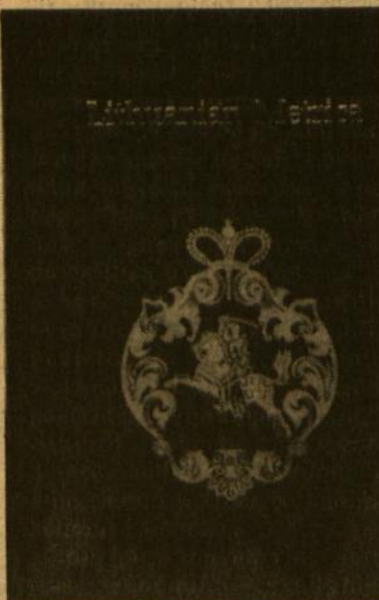
1984 m. Cambridge, Mass., buvo išleista knyga *The „Lithuanian Metrika“ in Moscow and Warsaw: Reconstructing the Archives of the Grand Duchy of Lithuania* (Including an annotated edition of the 1887 Inventory compiled by Stanisław Ptaszycski) xvi, 73, psl., 279, 109. Iš viso 484 psl. Veikalą parengė Patricia Kennedy Grimsted iš Harvard universiteto, bendradarbiaujant Sułkowskai-Kurašowai iš Lenkų mokslo akademijos. Knyga išleido Harvard universiteto „Harvard Ukrainian Research Institute“ drauge su Lenkų mokslo akademijos istorijos institutu, įtraukiant tą knygą į „Harvard Series in Ukrainian Studies“.

Patricia Kennedy Grimsted yra „Research associate at the Ukrainian Research Institute and the Russian Research Center of Harvard University“. Ji 1972 m. išleido: *Archives and manuscript repositories in the USSR, Moscow and Leningrad*, xxx, 436 psl., o 1982 m. — *Archives and manuscript repositories in the USSR, Estonia, Latvia, Lithuania and Belorussia*, 972, iv psl. Taipgi 1982 m. (rugšėjo mėn.) žurnale *Harvard Ukrainian Studies* vol. VI, no. 3 (p. 269-338) paskelbė studiją: „What is and what was the Lithuanian Metrika? The contents, history, and organization of the Chancery Archives of the Grand Duchy of Lithuania“. Dabartinės knygos turinį gerai pavaizduoja jos dalių, skyrių bei skyrelių pavadinimai. Iš esmės knyga suskirstyta į tris dalis.

I-ji dalis: Įvadas (visas

tekstas anglų kalba): Problemos, surištos su Lietuvos Metrikos organizacija, turiniu ir struktūra.

1. Apibrėžimo problemos
2. Lietuvos Metrikos visumos istoriniai periodai ir organizacija
 - a) Lietuvos Metrika Vilniuje prieš 1740 m.
 - b) Lietuvos Metrika Varšuvoje (1740-1795)
 - c) Lietuvos Metrika Petrapilyje (1795-1887)
 - d) Lietuvos Metrika Maskvoje ir Varšuvoje.
3. Metrikos knygų tipai ir serijų supaprastavimai
 - a) Įrašymų knygos
 - b) Viešųjų reikalų knygos (Kanceliarijos knygos)

„Lithuanian Metrika“ (Cambridge, Mass.: Harvard, 1984) viršelis.

- c) Antspauduotų (dokumentų) sąrašai ir santraukų registrai
- d) Teisminės knygos
- e) Žemės matavimo knygos
- f) Pasiuntinių knygos.

II-ji dalis: Lietuvos Metrikos knygų ir aktų aprašymas, sudarytas metrikanto S.L. Ptašickio.

Tai ofsetu perspaudintas 1887 m. leidinys „Opisanie knig i aktov Litovskoj

Metriki“. Pagrindinis tekstas rusų kalba. Inventoriuje, prie kai kurių knygų apibūdinimo, pateikti tų pačių knygų apibūdinimai ir paaiškinimai lenkų, lotynų, vokiečių kalbomis. Pastabų skyriuje yra tekstai kanceliarine slavų bei lenkų kalbomis kelių dokumentų, susietų su L.M. knygų laikymu bei saugojimu senoje Lietuvos valstybėje.

Perspauzdinto inventoriaus pastraipose papildomai pateikta tų pačių knygų dabartinė Maskvos (TsGADA-CGADA — Centralnyj Gosudarstvennyj Archiv Drevnich Aktov — Centrinis valstybinis senovės dokumentų archyvas) ir Varšuvos (AGAD — Archiwum Głównie Akt Dawnych — Vyriausias senųjų dokumentų archyvas) archyvinė numeracija ir anglų kalba įrašyta virtinė paaiškinimų apie kai kurių L.M. knygų likimą. Papildomai, tarp to inventoriaus įrašų, pateikti aprašymai kelių knygų (iš kitų rinkinių), susietų su Lietuvos Metrika, bet neįtrauktų į tą 1887 m. S.L. Ptašickio sudarytą Lietuvos Metrikos inventorių.

Tas perspaudintas veikalas suskirstytas į dvi sekcijas:

- I-ji sekcija: Bendros žinios apie Lietuvos Metriką.
 - 1-sis skyrius: I. Lietuvos Metrika iki jos perkėlimo į Petrapilį
 - II. Metrika Petrapilyje
 - 2-sis skyrius: Lietuvos Metrikos turinys
 - 3-sis skyrius: Metrikos tyrinėjimai.
 - II-ji sekcija: Lietuvos Metrikos knygų bei aktų inventorių.
 - I. Įrašymų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - II. Teisminių reikalų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - III. Viešųjų reikalų knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - IV. Surašymų (revizijų, žemės matavimų) knygos. A. Lietuvos, B. Karūnos
 - V. Įrašymų knygos
 - VI. Antspauduotų (dokumentų) knygos

VII. Nuolatinės Tarybos ir vėliausiai sudarytos knygos

VIII. Inventoriai (Registrai knygos)

IX. Naujos knygos

X. Senieji dokumentai

XI. Genealoginiai registrai

XII. Matavimų planai.

Paskutinė 1984 m. veikalo, III-ji dalis: Priedai.

1. Preliminarinis sąrašas tomų, laikomų CGADA, Lietuvos Metrikos fonde, kurie buvo perkelti į tą fondą) iš Užsienių Reikalų Ministerijos Maskvos archyvo (fondas 389, aprašas 2, nr. 587-601, nr. 602-662).

2. Preliminarinis sąrašas Lietuvos Metrikos knygų ir registų Varšuvoje, Krokuvoje bei Vilniuje. A. Lietuvos Metrikos knygų ir atitinkami Karūnos Metrikos tomai. B. Lietuvos Metrikos registrai, įskaitant ir antspauduotų dokumentų registrus bei santraukinius registrus.

3. Lietuvos Metrikos surašymų preliminarinis sąrašas.

4. Lietuvos Metrikos knygos Ptašickio (1887) inventoriaus tvarka, su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais, sugretinant jas su 1623 m. surašymo eile ir jų aštuoniolikto šimtmečio Varšuvos (1747 ir 1787) sąrašų numeriais, o taip pat su santraukų bei nuorašų numeriais.

5. Lietuvos Metrikos knygų Varšuvos aštuoniolikto šimtmečio sąrašas, sugretinant jį su 1623 m. sąrašu, su Ptašickio (1887) inventoriumi, su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais ir su aštuoniolikto šimtmečio sąrašais bei nuorašais, paruoštais Varšuvoje.

6. Lietuvos Metrikos 1623 m. sąrašas su CGDA ar AGAD dabartiniais numeriais, su Ptašickio (1887) inventoriaus numeracija ir su jų ankstyvesniais aštuoniolikto šimtmečio (1747 ir 1787) varšuviškais numeriais.

7. Lentelė Rusėnų (ar Valuinės) serijos knygų (numeracijos) sugretinimo su Karūnos Metrika.

8. Lietuvos Metrikos knygos su įrašymais apeliacinių teisinių dekretų, susietų su Palenke: archyvinės inventorizacijos sugretinimo lentelė.

Išvardintas knygų turinys

rodo, kad joje pateiktos bendros žinios apie Lietuvos Metriką ir apie josios medžiagos aprašymus, padarytus įvairiais laikais. Knygos branduolį sudaro perspaudintas 1887 m. veikalas, paruoštas istoriko St. Ptašickio, vienintelis iki dabar paskelbtas L.M. medžiagos apimties aprašymas. Priedai parodo, kad po 1887 m. daug Lietuvos Metrikos bylų turi visai kitus archyvinio katalogavimo numerius.

Stanislovo Augusto Poniatovskio, paskutinio Lenkijos karaliaus ir Didžiojo Lietuvos kunigaikščio, portretas titulinioje 18 a. „Lietuvos Metrikos“ puslapyje.

dokumentų. Tai yra L.D.K. kanceliarinė dokumentacija, susidariusi tarp penkioliktojo ir aštuoniolikto šimtmečio pabaigos. Lygiagrečiai tas pats pavadinimas buvo ir vis dar yra vartojamas kaip apibūdinimas, apimantis įvairiausių Lietuvos D.K. valstybės archyvinę medžiagą, kuri buvo per šimtmečius sutelkta ir dažniausiai drauge laikoma su tais registrais, t.y. Lietuvos D.K. valstybės kanceliarijoje, nuo Vytauto laikų iki paskutinio senos valstybės padalinimo. Tai pastoviai susidarys archyvas, apimantis visus Lietuvos D.K. valstybės liečiančius raštus, kurie buvo išleisti jos vardu. Faktiškai veik visą tą medžiagą savo specialiuose archyvuose laiko TSRS ir Lenkija.

1979 m. vasario mėn. Maskvoje buvo pasirašytas TSRS ir Lenkijos mokslo akademijų istorijos institutų atstovų susitarimas leisti Lietuvos Metrikos rinkinio medžiagą. Dabar vyksta parengiamieji darbai. Ši P. Grimsted-Kennedy paruošta knyga yra tarytum įvadas į rengiamą Lietuvos Metrikos knygų perspausdinimą.

Parama lietuviui, norinčiam būti kunigu

Lietuvių Katalikų Religinei šalpai kun. J. Prunskis paaukojo 12,000 dol., kad tą sumą investuotų ilgesniam laikui, o gaunamas palūkanas skirtų lietuviui, einančiam mokslus į kunigus.

Draugo knygyne:

Liūma, Antanas, SJ, red. LKMA suvažiavimo darbai. V. tomas. Roma, 1964. 647 psl. Kaina — 10 dol. IX tomas. Roma, 1982. 455 psl. Kaina — 32 dol.

Vaišnora, J. Marijos garbini-mas Lietuvoje. Roma, 1958. 445 psl. Kaina — 3 dol.

Audronės Gaižiūnienės rečitalis Jaunimo centre

Vienas gero vokalinių muzikos koncerto kriterijus (iš daugelio) yra tas, kiek jo programoje — Schuberto. Pagal šį kriterijų, Audronės Simonaitytės - Gaižiūnienės rečitalis gegužės 11 d. Jaunimo centre, Chicagoje, buvo tikrai pavykęs.

Bet ne pagal jį vieną. Šiuo rečitaliu solistė gal pirmą kartą atsiskleidė ne kaip balių „meninių dalių“ puosmėna ir ne kaip kolegų klegesyje paskendusio operetų pirmoji ar operų antroji (ar trečioji) gražuolė, o kaip pilnos akademinio pobūdžio koncertinės programos savarankiška atlikėja. Tai būta nelengvo egzamino, kuris tačiau išlaidytas geriau, negu turbūt ir už solistę nykščius spaude draugai to tikėjosi.

Koncertinis egzaminas yra toks, kurio uždavinius paprastai susistato pats egzaminuojamasis. A. Gaižiūnienė nepasidavė pagundai pasirinkti labai sunkius uždavinius, žavinčius savo pavojais, bet nesėkmės atveju kerštingus. Kita vertus, jos programa buvo pakankamai reiki, kad leistų įvertinti solistės būklę ne tik padarytos pažangos, bet ir tebeįveiktų sunkumų atžvilgiu.

Nors esame dainą suprantanti ir mėgstanti tauta, savo dainininkus kažkodėl vis taikom ištempti iki operinių rėmų. Tai keista, nes dainos menas su opera nei prasideda, nei pasibaigia. Drįstume net tvirtinti, jog didesnįjį pusę gražiausios balsui parašytos literatūros (ne tik lietuviškosios, bet ir pasaulinės) skirta kaip tik ne operinei scenai. O tarp tos ne operinei scenai skirtos literatūros itin garbingą vietą užima (kamerinė) daina, kurios sėkmingas atlikimas apaiptol nematuojamas pagal dainininko balso jėgą. Iš kitos pusės, jeigu operos solistams leidžiama dainuoti net ir taip, kad niekas nesupranta žodžių, kuriuos jie dainuoja, tai iš kamerinės dainos atlikėjo griežtai reikalaujama ne vien tik aiškios dikcijos ir taisyklingo tarimo, bet ir tvirto gebėjimo sumegzti tarp teksto ir muzikos kuo glaudžiausią ryšį.

A. Gaižiūnienė parodė, kad ji šia prasme yra pakeliui ir labai geras kamerinės dainininkės. Gal iš viso taikliausiai ją taip ir apibūdinti: ji tebekeliauja. Jos balsas šiuo metu yra tam tikro persilaužimo stadijoje, tiek pastatymo, tiek projektavimo atžvilgiu. Koncerto slinktyje vis buvo tebejauciama ši „kova“ tarp senųjų, dar Lietuvos mokykloje įgytų „gerklinių“ įgūdžių, ir su nauju mokytoju Amerikoje pradėto atviresnio, labiau

Sol. Audronė Gaižiūnienė

rezonuojančio dainavimo būdo. Atrodo, kad iš A. Gaižiūnienės negalingo, tačiau labai elastingo „instrumento“ dar nesam girdėję „paskutinio žodžio“, ir jis toliau besiformuodamas mus ir ateityje nustebins.

Sakom, negalingo? O kodėl — Jaunimo centro didžiąją salę jis puikliausiai užpildė, kai pakildavo iki kulminacinių taškų Griego dainose ar Salomėjos arijoje iš Masseneto „Herodiadės“. Tai ir buvo vienas iš tų dalykelių, kurių iš A. Gaižiūnienės nelaukėm. Vadinasi, Jaunimo centro salė ir kitos už ją nedidesnės — kaip tik toji dekingoji erdvė, kurioje tokioms, kaip Gaižiūnienė, Pakštaitė, Pakalniškytė, Marcinkutė, išdidžiai karaliauti! Viskas reliatyvu... (O, kaip matom, nuo pagundų „pabraidžioti“ operiniu repertuaru mūsų brešančių kameristė vis dėlto neatsisakė. Salia Salomėjos ji dar pasigėrėtinai atliko „L'amerò, sarò costantè“ iš Mozarto „Il re pastore“ ir ypač efektingai Veronikos raundą iš Baumilo „Paskenduolės“).

Bet kaip su tuo Schubertu, kurį anksčiau minėjom? Pasakysim tiek: tas iš rečitalinio dainininko reikalaujamas mokėjimas į vieną nedalomą vienetą suldyti muzikos frazė ir teksto žodį Gaižiūnienės Schuberte dar nepasireiškė (nors, kaip jau sakėm, vien už drąsą su juo persiimti solistei priklauso daug, daug pliusų). Bet ar tuo norėtume sugestijuoti, kad Gaižiūnienė iš viso to sugebėjimo trūksta? Priešingai! Kai ji priėjo prie lietuvių liaudies ar bent liaudiškai parašytų dainų (Klovo, Šimkaus, Karoso, Paketūro, Barkausko), o taip pat ir jau minėtoje Baumilo arijoje,

reikėjo mintimis nuskrusti atgal iki Lilijos Šukytės ir Giedrės Kaukaitės, kad turėtume bent iš sopranų tarpo su kuo Gaižiūnienę palyginti. Reiškia, interpretaciniai duomenys yra; telieka juos tik ugdyti, plėsti, išnaudoti. O kartu su interpretaciniu jautrumu — lavinti ir vokalo techniką (pvz., kad lygiau būtų išgauti piano ir pianissimo).

Solistė turėjo du palydovus — pirmaeilį, lamsatytiškai subtilų akompaniatorių Richard Boldrey ir fleitininkę Astą Šepetytę. Pastaroji buvo daugiau nei palydovė: atliko ne tik du kūrinius solo (Telemanno F-dur Sonata ir Godardo Allegretto), bet Mozarto arijoje ir Šimkaus, Karoso, Paketūro bei Barkausko dainose pasireiškė kaip lygiateisė dainininkės partnerė. Grožis iškelia, ryškina grožį: vienos sodraus kolorito sopranas ir kitos sidabrinio tono fleita (o visa tai — viršum turtingo atspalviais fortepijoninio fono) sudarė tokią garso kombinaciją, nuo kurios ir bukiausia muzikos vilionėms ausis neatsispirty. Tad ką bekalbėt apie germanus...

Ši malonumą mums dovanojo Chicago's skautininkų draugovė 35 metų skautiškos veiklos proga.

M. Druga

Nuomonės ir pastabos To niekad neteko girdėti

Draugo 1985 balandžio 27 d. priede Eitanas Finkelšteinas aprašo poeto ir eseisto Tomo Venclovos pasirodymą „ties senosios Jeruzalės sienomis“. Pirmą kartą Jeruzalėje lietuviškas žodis, poetiškas ir proziškas, buvo skirtas nelietuviškai auditorijai. Ją sudarė Lietuvos žydai, kalbą lietuviškai ir besidomį lietuvių išeiviją ir pačios Lietuvos likimu. Šis susitikimas — tai šviesus taškas lietuvių-žydų santykių istorijoje, kokių net Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu nedaug tėra buvę. Lietuvių poetas, praradęs savo žemę, susitiko su iš prarastos žemės žmonėmis, grįžusiais į savo žemę.

„Po kūrybinės dalies“, kaip rašo Finkelšteinas, „svečias buvo apipiltas daugybe klausimų...“ Vienas iš tų daugybės buvo „Ar esama antisemitizmo tarp lietuvių emigrantų, o jei esama, tai kiek?“ Tomas Venclova atsakė: „Taip, dalyje lietuvių emigracijos esama nusiteikimo prieš žydus. Yra žmonių, kurie mano, jog, būtent, žydai pražudė nepriklausomą Lietuvą. Tai liūdnas nesusiipratimas...“

Mano įsitikinimu, pats poeto pareiškimas yra „liūdnas nesusiipratimas“. Skaitau man mielesnę ir nemielesnę lietuvišką spaudą, dalyvauju visuomeniniame gyvenime, — ir nuo pasitraukimo iš Lietuvos dienų taip manančių lietuvių neteko

Dail. Gabrielliaus Stanulio darbų parodoje Detroito: Jonas Urbanas, Detroito LB valdybos pirmininkas, dail. Kristina Kutkutė, čekietis Raimundas Lapas, Nijolė Zelwinder, Detroito LB valdybos narė.

Nuotrauka J. Urbono

Ieškojimas Stanulio tapyboje

KRISTINA KUTKUTĖ

1985 m. balandžio mėn. 21 d. Detroito Lietuvių kultūros centre įvyko ženeviečio dailininko Gabrielliaus Stanulio tapybos darbų paroda. Tai jau antroji dail. Stanulio paroda JAV-je. Parodą globojo Detroito LB valdyba, kuriai vadovauja J. Urbanas; tarpininkavo čekietis menotirrininkas Raimundas Lapas. Parodos atidarymą Stanulio kūrbyje aptarė jaunosios kartos dailininkė Kristina Kutkutė.

Šios parodos atidarymo proga norėčiau tarti kelis žodžius apie Gabrielių Stanulį, jo pasaulėžiūrą bei viziją ir jų išraišką jo darbuose. Gabriellius Stanulis gimė Lietuvoje 1915 metais. Jis anksti buvo išsiųstas į Turiną, Italijoje, kur penkerius metus praleido saleziečių mokykloje. 1940-1944 metų laikotarpiu studijavo ir baigė Vilniaus meno akademiją, o 1945-1948 metais École des Beaux-Arts Ženevoje. Be to, Ženevos universitete studijavo psichologiją ir 1960 metais įsigijo pedagoginių mokslų licenciatą. Dabar jisai mokytojausia Ženevos École des Beaux-Arts, dėstydamas tapybą.

Kaip matyti, Stanulio darbai vaizduoja mistišką gyvenimą, o ne kasdieninę realybę.

sutikti. Venclova sako, jei Finkelšteinas teisingai jo mintis perdavė, kad tokie nusiteikimai esą dalyje lietuvių išeivijos. Kokioje maždaug dalyje: 2-5%? 10-15%? 20-25%? ar 001%?

Arčiausiai tiesos turbūt būtų paskutinis atsakymas. Bet ir tai gal per didelis nuosimtis. Tad ar vėlta ir pastaruojų metu pablogėjus lietuvių-žydų santykius (priežastys visiems žinomos) įnešti tikrovėje nesąnais priežastis? Taip, iš abiejų pusių reikia daryti, kad „priešiskumas ir prietarai būtų išskaidyti“. Tik, sklandant nerealy priešiskumą ir nesamus prietarus, galima prieti prie priešingų rezultatų, negu kad siekiama.

Juozas Kojelis
Santa Monica, CA

* Reikėtų kelti klausimą, ar tikslu vadinti „nelietuvišką“ auditoriją, kurią sudarė Lietuvos žydai, kalbą lietuviškai ir besidomį lietuvių išeiviją ir pačios Lietuvos likimu? - Red.

• *Technikos žodis* nr. 2 (1985). Keturi kartus per metus išeinantis žurnalas, leidžiamas Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos Chicago's skyriaus techninės spaudos sekcijos. Vyriausias redaktorius — V. Jautokas, 5859 So. Whipple St., Chicago, IL 60629. Administratorius — Antanas Brazdžiūnas, 7980 W. 127 St., Palos Park, IL 60464. Metinė prenumerata — 8 dol., studentams — 2 dol.

Numeryje apstu informatyvių straipsnių: „Nuo semaforo iki satelito — pažanga ryšių technikoje“ (J. Rubas), „Dabartinės Lietuvos architektūros apžvalga“ (D. Baltutienė), „Kas naujo tėvyneje — užsieninė terminologijos panaudojimas lietuvių techninėje literatūroje“ (S. Bačkaitis) ir kt.

Naujos knygos „Draugo“ knygyne

Alfonsas Nyka-Niliūnas. Žiemos teologija. Eilėraščiai. Chicago: Algimanto Mackaus knygu leidimo fondas, 1985. Knygos apipavidalinimas dail. Henrietos Vepštienės. 136 psl. Kaina — 8 dol.

Australijos lietuvių metraštinis II. Vyriausias redaktorius — Viktoras Baltutis. Adelaide: Australijos Lietuvių bendruomenė ir Australijos Lietuvių fondas, 1983. Didelio formato, kietais viršeliais, su nuotraukom. 496 psl. Kaina — 30 dol.

Lietuvių tautos praeitis. Tomas V. knyga 3-4 (19-20). „Aušros“ šimtmečiui paminėti skirtas istorinių studijų rinkinys. Redaktorius — Juozas Jakštas, viceredaktorius — J. A. Račkauskas ir Alicija Rūgytė. Chicago: Lietuvių istorijos draugija, 1984. 184 psl. Kaina — 10 dol.

Vanda Daugirdaitė-Sruogienė. Aušros gaidynės dukra Eglė Liudvika Malinauskaitė-Sliūpienė (1864-11.4 — 1928.VI.7). Biografijos nuotraukos. Lietuvių tautos praeitis, tomas VII, knyga 2(30). Chicago: Lietuvių istorijos draugija, 1985. 152 psl. Kaina — 10 dol.

Lietuva ir VLIK-as: Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto VLIK-o šaknys, praeitis ir dabartis. Redagavo A. V. Rinkūnas. Tautos fondo leidinys, 1984. 272 psl. Kaina — 10 dol.

Gauta ir nauja plokštelė: Du gaideliai — dainelė vaikams. Redaktorė — Zibutė Paulėnaitė-Vaičiūnienė. Dailininkė — Irena Čerskytė-Raškevičienė. Atlieka: Paulius Vytautas, Andrius Čerskus, Irena Jakubaitytė-Čerskienė, Rūta Čerskutė-Valaitienė. Vaidotas Vaičiūnas. Kanada, 1985. Kaina — 11 dol.

Vaclovo Strauko fotografijų paroda vyks nuo birželio 5 iki 30 d. Beverly Art Center galerijoje (2153 W. 111th St., Chicago, IL). Parodos tema — „Mokslu metų pabaigtuvės“. Vaclovas Straukas yra lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas, kuris keletą metų kūrė fotografijų seriją „Paskutinis skambutis“ apie mokinių nuotakas paskutinę mokslo metų dieną. 1982 m. Vilniuje išleistame parodos kataloge pažymima, kad Vaclovas Straukas su savo foto parodomis yra apkeliaęs daugelį vietovių Lietuvoje ir užsienyje, ir yra laimėjęs daugelį apdovanojimų. Beverly Art Center galerija išstatė 22 Vaclovo Strauko nuotraukas. Parodos atidarymas bus birželio 5 d., penktadienį, nuo 7 iki 9 val. vak.

Iš Vaclovo Strauko fotografijų serijos „Paskutinis skambutis“.

Iš Vaclovo Strauko fotografijų serijos „Paskutinis skambutis“.